

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Scipio Claromontius De Ratione Status

Chiaramonti, Scipione

[S.l.], 1679

Quod princeps, vel Imperans, non sibi proponere potest proprium suum commodum pro fine: attamen quaerere illud potest, & de modo binae afferuntur opiniones, una quod per accidens solum, altera quod ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-10064

Quod Princeps, vel Imperans, non sibi proponere potest proprium suum commodum pro fine : attamen querere illud potest, & de modo binæ afferuntur opinioniones : una, quod per accidens solum, altera, quod per se etiam possit.

CAP. XII.

Altera erat significatio, alteraq; hinc exoriens quæstio, an is qui imperat finem possit sibi præfigere propriam utilitatem, distinctam à conservatione, & stabilitate formæ regiminis. Apparet vero facili negotio quod non liceat; nam si verus finis formæ imperii non est, quomodo erit persona singularis modo imperantis? Enimvero si tota Jurisdictio directa est ad commodum subditorum, multo magis denominatio hujus vel illius personæ illuc directa erit: & si est commodum commune civium, quomodo erit privatum & proprium Imperantis? Ceterum Arist. 3. pol. 4. ut idem ostendat, argumentum profert firmissimum, estq; quod imperium aliud in servos est, aliud in liberos: Imperiû in servos, Imperantis commodi gratia est, illud vero in liberos est utilitatis ergo subditorum, aut propter utile quod commune est ambobus. Ita Aristot. qui prius membrum declarat, quod licet tale imperium conducatur servo natura æq; ut domino natura, nihilominus tendit ad id quod hero prodest, nec curat utile servi, nisi per accidens, quatenus heri imperium deficientibus servis consistere nequit. Estq; mens ipsius, quod alii servi sint vi tantum tales, ut bello capti, alii naturâ, ut sunt homines agrestes, & carentes ingenio apto ad se regendos, quare iisdem opus est, ut ab aliis regantur, quibus ipsi vicissim corporis ministerio serviunt, velut instrumentum animatum domus: qua de re videatur Aristoteles lib. primo Politic. cap. 3. ubi fusius de eo disserit. Hisce servis igitur dominium herile utile est: nam inde vitam habent, & indigentia præsidium, & ducem morum, quousq; capaces sunt. Est de in hero utile imperium, ob vitæ commoditatem, quam capit à servo, quod mandata sua exequatur. Attamen dominus eousq; custodit, juvatq; ser-

vum

vum quousq; utilis est servituti domesticæ. Estq; fundamentum, cum sit instrumentum domus, quamvis animatum, ab hero possidetur, ut ceteræ suæ facultates, quæ non ab hero in pretio habentur, æstimanturq; nisi quatenus conducunt domui, & cum ob finem eadem conservat & custodit. Et re vera deridendus esset, qui assereret, se amare vinum alterius finis gratia, quam ut illouatur, aut ad bibendum, aut vendendum, aut propter usum alium, ut pariter dicebat Aristoteles. *lib. 6. Eth. c. 2.*

Alterum membrum ibidem declarat, atq; etiam corroborat quadam quasi inductione, per imperium domesticum, quo pater familias filios regit, conjugem, omnemq; domum. Ejusmodi imperium, inquit ille, *aut gratia est eorum qui gubernantur, aut gratia alicujus quod sit utrisq; commune.* Quorum omnium argumentorum virtute concluditur, quod non liceat Principi, vel imperanti dirigere imperium ad utile proprium, velut ad finem. Et sanè Aristoteles & Plato adeò hoc verum habuerunt, ut pro fundamento posuerint, & differentia malam remp. constituyente: quemadmodum imperare communis commodi gratia, constituerunt differentiam bonam rempublicam constituentem. Verba Aristotelis adduxi superius cap. 7. in hac parte, quorsum remitto lectorem: & cum Tyrannum definiret Aristoteles hac illum differentia constituebat, dicens: *Tyrannidem enim esse dicimus dominatum unius ad proprium commodum tendentis.* Tandem itaq; concludamus, finem facere legis & imperii imperantis proprium commodum, res est detestanda, per quam rem imperium, cujuscunq; etiam foret speciei, pravum fit.

Sed succedit quaestio altera, an imperans utile suum querere in imperio non tanquam finem, sed alio quodam modo possit. Et respondetur quod liceat, & consentiunt in eo politici scriptores, quod minimum per accidens concessum sit Principi utile suum querere, imò re ipsa in illud incubat. Et Aristoteles hujus rei exemplum proponit in nauta, qui dum bene vectores conducit, se ipsum quoq; servat, cum in eadem unà naviget navi.

Capite proximo audiemus hujus sententiæ mentem, & auctores, & rationes. Aristoteles quoq; docet verbis illis superius citatis ex tertio polit. cap. 4. quod peccet imperans suum solum procurans commodum: non tamen capropter vetat, non licere eidem una cum commodo aliorum suo quoq; dare operam. At ego sustinco posse principem, imperantemq; etiã per se utile suum procurare, cum communi tanquam fini invigilat. Ex-

L

ponam

ponam primò opiniones, unà cum expositione vocabulorum *per se & per accidens*, & adducam argumenta aduersæ sententiæ.

Exponuntur vocabula utilis expetibilis per se & per accidens : & afferuntur argumenta pro confirmanda sententia, quod Princeps solum per accidens utile debeat expetere.

CAPUT XIII.

Remittentes itaq; expositionem vocabulorum *per se & per accidens*, quantum ad utile expetendum, sui vel aliorum gratia, bini modi occurrunt, quorum unus pendet a ratione causæ finalis, alter a ratione causæ efficientis. Primus modus est, cum expetentes rem quampiam ut finem, deprehendimus opus esse aliis nonnullis rebus ad illam obtinendam, & eas eousq; curamus, quatenus ad alteram acquisitionem requiruntur. Illæ vero res, quæ solum expetuntur, ut ipsarum adminiculo alias obtineamus, expetuntur *per accidens*. Aristoteles dixit expeti *propter aliud*, primo Ethic. at octavo cap. 3. dixit, expeti *per accidens*. Illæ res quas cupimus, ut illis ipsis fruamur, hoc est, in quibus appetitus finitur, dicuntur expeti *per se*: intercedit tamen inter illas res *cupitas per se & per accidens* aliud quoddam genus intermedium, & sunt res illæ, quæ quidem propter alias expetuntur, attamen eo modo, ut licet illud non obtineatur, cui adjumento esse debent, nihilominus expeterentur. Illas vocavit Aristoteles primo Ethic. *per se & propter alios expetibiles*: ejusq; generis virtutes sunt, quæ propter felicitatem expetuntur, ita tamen ut etiamsi alias felices esse possimus, nihilominus virtutes cuperemus.

Alter modus est, quum rem quampiam cupimus, & appetitum nostrum in re illa firmamus, ex quâ redundat quoddam ad nos commodum, ut ut à nobis non animadversum: exempli gratiâ, in vera amicitia utile unius amici ejusq; incrementum in alterius vergit commodum, ob mutuam inter ipsos communionem. Ideoq; cum amicus alteri cupit majus quoddam commodum, optat illi quidpiam, quod voventi ipsi prodest: nihilominus